

§ 26. P o r o d y .

1.) Základním činitelem přírůstu obyvatelstva jsou porody. Přesná statistika zjišťuje číslíci jak porodů, tak novorozenců (číslíci porodů je menší než novorozenců - rodí se i dvojčata, trojčata), ačkoliv jen tato je rozhodná pro přírost obyvatelstva. Starší statistika zjišťovala dále často jen živé novorozence, nyní zjišťují se skoro všude i děti mrtvě zrozené a někde i trvání každého těhotenství.

Poměr počtu novorozenců v určitém roce k obyvatelstvu současně žijícímu slove natalita, která dochází číselného výrazu v t.zv. obecné číslíci porodů, kolik totiž nově zrozených dětí připadá na 100, 1000 či 10.000 lidí v roce. Přesnějším měřítkem plodnosti byla by t.zv. zvláštní číslíci porodů, t.j. poměr novorozených k současnému počtu (na 100, 1000, 10.000) žen k mateřství způsobilých, protože v obyvatelstvu celkovém vypadá plodnost tím menší, čím větší je v něm procentní zastoupení dětí, které je právě naopak výsledkem větší plodnosti obyvatelstva. Nicméně užívá se zde jako jinde ke srovnání celkový počet obyvatelstva (tedy obecné číslíci porodní).

2.) Na počet porodů účinkuje jednak přirozená plodnost obyvatelstva, jednak všechny momenty, sňatkovou frekvenci určující, a zejm. národní názory a zvykům politické i zdravotní opatření státní, i hospodářské úvahy.

Ve většině států porodová frekvence od let 1850. stoupala až do let 1870.-80. Od více než 30 let však veškeré státy evropské i australské a většina amerických, nechať v nich již sňatková čísllice stoupá nebo klesá a nechať je dnes právě v nejkulturnějších státech - Francii, Anglii, Německu, Belgii, Holandsku, Skandinavii - více osob obojího pohlaví ve plodném věku, nežli bylo kdykoliv dřív, vykazují klesání čísllice porodů, nejprvé - a sice soustavně a nepřetržitě již od začátku 19. stol. - ve Francii a v posledním čtvrtstoletí zjev tento zobecňuje i u národů dříve počtem dětí vynikavších (V. Britanie, Německo, Australie), a sice zej. ve třídách vyšších a ve velkoměstech (Berlín, Vídeň, Praha) - vůbec rozdíl mezi plodností venkovskou a městskou stoupl od let 1876/80 z 11 na 30 % v neprospěch.

3.) Příčinami jsou

přírůstek jistých nemocí, zvl. pohlavních a duševních, alkoholismus, především pak

úbytek vále mítí potomstvo a jeho ekonomické příčiny : snaha o lepší vychování a hmotné zaopatření potomstva, historicky vzešlá nejprve u šlechty, pak u sedláků (nedílnost usedlostí), konečně a vždy více u měšťanských tříd vůbec, ale převážně snad i konkurence jiných požitků, sobectví rodičů, kteří si nepřejí zodpovědnosti za potomstvo, sobectví matek, které se obávají strádání a nebezpečenství těhotenství, úzkoprská láska otcovská, která, aby mohla lépe zaopatřiti nejstaršího, ne-

přeje si mladších, feminismus, hledající neodvislost mimo manželství, předčasná emancipace dětí, nedostatečnost bytů, břemena daňová a m. j., vzrůst potřeb a snaha po rozmanitějším jejich ukojování a vůbec rostoucí láska k přepychu a pohodlí života (v. níže o Malthusovi). "Ve vyšších třídách je počet porodů v manželství nižší nežli v nižších a se vzestupem těchto tříd jde ruku v ruce úbytek četnosti porodů" (Philippovich).

4.) Veliká porodnost (nejvyšší v Rusku, Rumunsku, Bulharsku, Srbsku, Bosně a Uhrách) může býti ovšem provázena a do značné míry i paralysována velikou úmrtností dětství (největší v Rusku, veliká však i v Rakousku, Uhrách, V. Britanii i Francii). Z každého 100 novorozenců zmírá

v 1. roce života v Rusku	27
v býv. Rakousku skoro	20
v Německu	15.

5.) Nejsilnější čísllice porodů mají v Evropě země východní a jihovýchodní (Rusku, Srbsko, Bulharsko, Rumunsko, Uhry), po nichž následovalo Španělsko, Itálie, býv. Rakousko a Německo, nejméně porodů měla Francie a Irsko. Slovanské země mají poměrně více porodů než germánské a románské.

Ve Francii klesá základní čísllice poroďů s přestávkami již od let 1820. a nepřetržitě již od počátku let 1880., v Anglii klesá trvale od r. 1903, v Německu po stagnaci let 1840. a 1850. následoval silný vzestup porodů až do konce stol. 19., který dosáhl vrcholu r. 1902, od té doby pak čí-

slice porodů znenáhla klesala, zcela stejně v Rakousku a v Uhrách, a podobně byl vrchol porodů na počátku 20. stol. překročen v Holandsku, Belgii, Španělsku, kdežto balkánské státy a Itálie vykazují vzestup až asi do r. 1908. Nejmocnější přírůstek porodů od let 1875. a zvl. od r. 1905 vykazuje Japonsko.

6.) Mezi číslicemi sňatkovými a porodovými je jistý paralelismus, ne vždy však důsledný; na př. Rusko má nejvíce porodů, nikoli však sňatků, Francie má porodů nejméně, ale číslicí sňatků předčila v letech 1900-1910 téměř všechny země západoevropské a r. 1910 i Německo a Rakousko, neměla však ani $\frac{2}{3}$ jejich porodnosti.

7.) Jsou země s vysokými číslicemi porodů i úmrtí (Rusko), země s nízkými čísly porodnosti i úmrtností, ale s velikým mezi nimi rozpětím (Holandsko) nebo s vysokou plodností a nízkou úmrtností (Německo), nebo země, kde obojí čísla se téměř kryjí a populace tudíž stagnuje (Francie).

8.) Mezi pohlavími je při porodech celkem trvalý poměr (sexuální proporce) na 100 děvčat 106 chlapců, po delších válkách prý se tento přebytek chlapců při porodech ještě zvyšuje. Poměr manželských porodů k nemanželským je v různých zemích velmi různý dle právních řádů, hospodářských poměrů, náboženských a mravních názorů a zvyků. Procento dětí mrtvě zrozených je větší u porodů nemanželských než u manželských, u chlapců nežli u děvčat, u starších matek a otců než u mladších, v některých zemích (Francie, Belgie, Holandsko), větší než v jiných.